

درآمدی بر همگرایی کشورهای عضو سازمان کنفرانس اسلامی

یوسف حسن پور

(فوق لیسانس اقتصاد، پژوهشگر موسسه مطالعات و پژوهش‌های بازرگانی)

می‌شود که اکثر جمعیت آن مسلمان باشند. با این تعریف سازمان کنفرانس اسلامی شامل ۵۷ عضو اصلی است؛ سه کشور بوسنی و هرزگوین، جمهوری آفریقای مرکزی و تایلند نیز ناظر بر این سازمان هستند.^(۱)

مساحت کل کشورهای عضو سازمان کنفرانس اسلامی در مجموع ۳۲/۴ میلیون کیلومتر مربع است که حدود ۲۴/۲ درصد از مساحت (۱۳۳/۸ میلیون کیلومتر مربع) جهان را به خود اختصاص داده‌اند. کوچکترین کشور اسلامی مالدیو ۳۰۰ کیلومتر مربع و سپس بحرین ۷۱۰ کیلومتر مربع مساحت دارند؛ بزرگترین کشور اسلامی قزاقستان ۲/۷ میلیون کیلومتر مربع و سپس سودان ۲/۵ کیلومتر مربع مساحت دارند.^(۲)

جمعیت کل کشورهای اسلامی در طی سال‌های ۲۰۰۱-۱۹۹۷ در حدود ۱/۳ میلیارد نفر است که تقریباً ۲۱ درصد جمعیت ۵/۹۸ میلیارد نفری جهان را در بر می‌گیرد. در طی سال‌های ۲۰۰۱-۱۹۹۷ میزان رشد سالیانه جمعیت کشورهای اسلامی عضو سازمان و جهان به ترتیب ۲ و ۱/۳ درصد بوده است. مالدیو با ۲۶۷ هزار کم جمعیت‌ترین کشور اسلامی و اندونزی با ۲۰۳ میلیون نفر و سپس پاکستان با ۱۳۵ میلیون نفر پرجمعیت‌ترین کشور هستند.

تولید ناخالص داخلی کشورهای عضو سازمان در طی سال‌های ۲۰۰۱-۱۹۹۷، بالغ بر ۱۳۰۶/۸ میلیارد دلار است. که ۲۱ درصد از کل تولید ناخالص داخلی جهان را در بر می‌گیرد. طی سال‌های ۲۰۰۱-۱۹۹۷، میزان رشد تولید ناخالص داخلی کشورهای اسلامی و جهان به ترتیب ۲ و ۱/۱ درصد بوده است.

ترکیه با ۱۸۳/۹ میلیارد دلار بیشترین تولید ناخالص داخلی را در میان کشورهای عضو این سازمان دارد؛ پس از آن عربستان و اندونزی به ترتیب با ۱۶۹/۵ و ۱۴۹/۷ میلیارد دلار قرار دارند. بدون لحاظ کردن افغانستان، عراق و سومالی، پایین‌ترین تولید ناخالص داخلی به کوموروس، گینه بیسائو و گامبیا به ترتیب با ۲۱۵/۱، ۲۲۲/۶ و ۴۱۴ میلیون دلار اختصاص دارد.

ساختار تولیدی کشورهای اسلامی به عنوان یک مجموعه اقتصادی به گونه‌ای است که کشاورزی ۱۴ درصد، صنعت و معدن ۲۵/۱ درصد و خدمات ۳۵/۳ درصد از کل تولید ناخالص داخلی را تشکیل می‌دهد. این نسبت برای جهان به ترتیب ۲۷/۹، ۳/۹ و ۶۱/۱ درصد است.

این مقاله ضمن ارائه تصویری از وضع اقتصادی کشورهای عضو سازمان کنفرانس اسلامی، بر مبنای شاخص‌های کلان اقتصادی، هم‌میزان همگرایی این کشورها در قالب چنین نهادی را بررسی می‌کند و هم‌نگاهی بر جایگاه کشورهای عضو، از جمله ایران، دارد.

ویژگی‌های اقتصادی و جایگاه کشورهای عضو سازمان کنفرانس اسلامی

در قرن بیست و یکم دست‌یابی به یک همگرایی در ابعاد گوناگون صنعتی، اقتصادی، اجتماعی، فرهنگی و سیاسی را شاید بتوان اصل محوری برنامه‌های اغلب دولت‌ها به شمار آورد. البته این همگرایی با توجه به شرایط خاص کشورهای در حال توسعه، از حساسیت بیشتری برخوردار می‌شود.

بی‌تردید شکاف موجود میان ساختار و نظام تولیدی-اقتصادی از یک سو و کمبود امکانات مالی، تخصصی و ساختار آماری-اطلاعاتی از سوی دیگر، بستری روند همگرایی را در این ممالک ناهموارتر کرده است. اما آنچه در خلال دو دهه اخیر، بیش از پیش مورد توجه بسیاری از کشورهای عضو سازمان کنفرانس اسلامی قرار گرفته، پیامدهای منفی عدم همگرایی میان این کشورها در جهت دست‌یابی به رشد و توسعه اقتصادی فراگیر بوده است.

امروزه توجه و آگاهی به مسائل و مشکلات همه مسلمانان، داشتن روابط محکم و پایدار همگرایی میان کشورهای اسلامی از منظر اقتصادی و سیاسی یکی از دغدغه‌های محققان و اندیشمندان اسلامی است. اهمیت توسعه روابط اقتصادی و تجاری این سازمان، در مقایسه با سایر روابط متعارف، از آنجاست که بدانیم ایجاد روابط و ساختار اقتصادی و تجاری پایدار خود به همگرایی و تنش‌زدایی در محورهای سیاسی و امنیتی می‌انجامد. در حال حاضر، با توجه به اهمیت موضوع در سطح کشورهای عضو سازمان کنفرانس اسلامی، تلاش در جهت ایجاد بازار مشترک اسلامی در دستور کار این سازمان قرار گرفته است.

جهان اسلام در برگیرنده محدوده بسیار وسیعی است که از ساحل شرقی اقیانوس اطلس تا حد فاصل قاره‌های آسیا و اقیانوسیه را در بر می‌گیرد؛ کشورهای اسلامی اغلب در دو قاره آسیا و آفریقا و بعضاً در اروپا و آمریکا قرار گرفته‌اند. کشورهای اسلامی به کشورهایی گفته

می‌توان به صنایع غذایی، شیمیایی، سیلات، فرش، نساجی، کفش و پوشاک، مصالح ساختمانی، کالاهای لوکس و همچنین صنایع اتومبیل و قطعه سازی و تراکتورسازی اشاره کرد. تمام این کشورها در مورد کالاهای فناوری (تکنولوژی) به شدت وابسته به کشورهای توسعه یافته‌اند. (۴)

بر مبنای شاخص‌های مربوط به وسعت، جمعیت، نیروی کار و منابع غنی نفت و گاز و فرآورده‌های معدنی، جایگاه ویژه کشورهای اسلامی در اقتصاد دنیا و اهمیت آن‌ها از لحاظ اقتصادی، سیاسی و اجتماعی تا حدودی معرفی شد؛ با وجود این کشورهای عضو سازمان چنانچه بتوانند به عنوان یک بلوک منطقه‌ای، اهمیت تجاری و اقتصادی خود را با به پای اهمیت جمعیتی و انسانی افزایش دهند، بدون تردید به یکی از بزرگترین محورهای تجاری و اقتصادی جهان تبدیل خواهند شد.

تجارت خارجی کشورهای عضو سازمان کنفرانس اسلامی و تجارت در گروهی آن‌ها (۵)

کل تجارت کالا و خدمات کشورهای عضو سازمان در سال‌های ۱۹۹۷-۲۰۰۱، ۸۷۲/۸ میلیارد دلار است که ۴۱۹/۴ میلیارد دلار آن مربوط به واردات و ۴۵۲/۷ میلیارد دلار دیگر مربوط به صادرات این کشورهاست. جدول (۱) حجم تجارت از جمله صادرات و واردات این کشورها را در سال‌های ۱۹۹۷-۲۰۰۱ ارائه می‌کند.

در حال حاضر شش درصد از تجارت جهانی کالا و خدمات، ۶/۲ درصد از صادرات جهانی و ۵/۸ درصد از کل واردات جهانی به کشورهای عضو این سازمان اختصاص دارد. (جدول ۱)

در سال‌های مورد مطالعه، تجارت، صادرات و واردات کالا و خدمات این کشورها به ترتیب به میزان ۱/۱، ۲/۵، و ۳ درصد در سال رشد داشته است. در میان کشورهای عضو سازمان، بالاترین حجم صادرات کالا و خدمات به مالزی، عربستان سعودی، اندونزی و ترکیه و ایران اختصاص دارد. این کشورها در مجموع ۶۳/۴ درصد از کل صادرات کالا و خدمات این کشورها را به خود اختصاص داده‌اند. پایین‌ترین ارزش صادرات کالا و خدمات به کشورهای کوموروس، گینه، بیسائو، سیرائون و گامبیا اختصاص دارد.

از طرفی ۱۵/۲ درصد از کل ارزش افزوده بخش کشاورزی جهان در کشورهای عضو سازمان ایجاد می‌شود. این نسبت برای بخش صنعت و خدمات به ترتیب ۳/۸ و ۲/۵ درصد است. نتایج اخیر نشان می‌دهد که ساختار تولیدی کشورهای اسلامی در مقایسه با کل جهان به ویژه در بخش خدمات تفاوت زیادی دارد. در واقع ساختار تولیدی این کشورها بیشتر شبیه به ساختار تولید جهانی قبل از دهه ۱۹۷۰ می‌باشد.

براساس مشاهدات جدول (۱) بیش از ۷۳۰ میلیون نفر از جمعیت کشورهای عضو این سازمان را جمعیت فعال تشکیل می‌دهد که ۱۹/۴ درصد از جمعیت فعال جهان، ۳۰۷ میلیارد نفر، تقریباً را به خود اختصاص می‌دهد. در طی سال‌های ۱۹۹۷-۲۰۰۱ متوسط رشد سالیانه از کل جمعیت فعال جهان جمعیت فعال جهان ۱/۸ درصد و کشورهای عضو سازمان، ۲/۸ درصد بوده است.

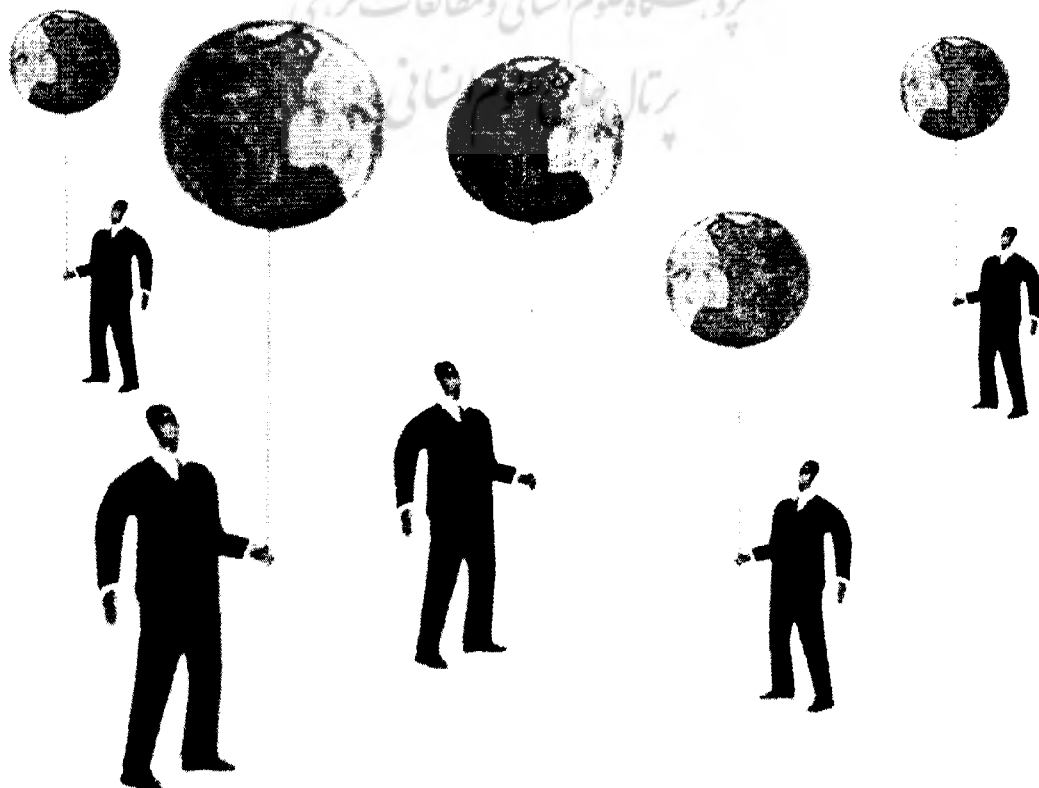
کل نیروی کار کشورهای عضو سازمان در طی سال‌های ۱۹۹۷-۲۰۰۱ بالغ بر ۵۳۰ میلیون نفر است که تقریباً ۱۸/۲ درصد از کل نیروی کار جهان را به خود اختصاص داده‌اند. بالاترین نیروی کار شاغل به کشورهای اندونزی، بنگلادش و پاکستان اختصاص دارد؛ کمترین نیروی کار شاغل نیز به کشورهای مالدیو، برونئی و سورینام تعلق دارد.

شاخص امید به زندگی در کشورهای عضو سازمان به طور متوسط ۶۱/۳ سال است که در مقایسه با متوسط جهانی ۶۶/۴ سال، کمی پایین‌تر است؛ البته، در طی سال‌های ۱۹۹۷-۲۰۰۱، این شاخص افزایش داشته است.

در حدود ۱/۳ درصد کشورهای عضو سازمان دارای ذخایر عظیم نفت و گاز هستند؛ برخی از کشورها دارای منابع سرشاری از گاز طبیعی، نفت خام و یا هر دو هستند و بعضی نیز معادن نظیر مس، سرب، روی، آهن، کروم، اورانیوم و ذغال سنگ دارند. (۳)

محصولات کشاورزی کشورهای عضو سازمان متنوع است؛ مهمترین محصول اغلب آن‌ها گندم، جو، سیب زمینی، پنبه، دانه، خرما، ماهی و میگو، زیتون، تنباکو، خشکبار و میوه است.

صنایع این کشورها نیز در مجموع از تنوع زیادی برخوردار است ولی سهم آن‌ها در ارزش افزوده جهانی بسیار پایین است. از مهمترین این صنایع

جدول (۱) شاخص‌های اقتصادی - اجتماعی مجموع کشورهای عضو OIC در طی سالهای ۲۰۰۱-۱۹۹۷

متوسط دوره ۲۰۰۱-۱۹۹۷

شاخص‌ها	کشورهای عضو OIC	جهان	سهم	درصد تغییرات طی ۲۰۰۱-۱۹۹۷
۱- ارزش افزوده بخش کشاورزی (میلیارد دلار)	۱۸۲/۷	۱۲۰۳/۴	٪۱۵/۲	-۴/۵
۲- سهم کشاورزی از تولید ناخالص داخلی (درصد)	۱۴/۰	۳/۹	-	-۲/۸
۳- ارزش افزوده بخش صنعت (میلیارد دلار)	۳۲۸/۳	۸۵۳۳/۸	٪۳/۸	-۰/۰۹
۴- سهم صنعت از تولید ناخالص داخلی (درصد)	۲۵/۱	۳۷/۹	-	-۰/۰۲
۵- ارزش افزوده در بخش خدمات (میلیارد دلار)	۴۶۱/۶	۱۸۶۳۲/۳	٪۲/۵	-۲/۶
۶- سهم خدمات در تولید ناخالص داخلی (درصد)	۳۵/۳	۶۱/۰	-	۰/۲۵
۷- کل ارزش صادرات کالا و خدمات (میلیارد دلار)	۴۵۲/۷	۷۲۶۵/۱	٪۶/۳	۲/۹
۸- سهم صادرات کالا و خدمات از تولید ناخالص داخلی (درصد)	۳۴/۶	۲۳/۸	-	۵/۰۹
۹- ارزش کل واردات کالا و خدمات (میلیارد دلار)	۴۱۹/۴	۷۲۵۲/۲	٪۵/۸	-۰/۷
۱۰- سهم واردات از تولید ناخالص داخلی (درصد)	۳۲/۱	۲۳/۷	-	۲/۲
۱۱- ارزش کل تجارت کالا و خدمات (میلیارد دلار)	۸۷۲/۱	۱۴۵۱۷/۳	٪۹/۰	۲/۸

متوسط دوره ۲۰۰۱-۱۹۹۷

شاخص‌ها	کشورهای عضو OIC	جهان	سهام	درصد تغییرات طی ۱۹۹۷-۲۰۰۱
۱۲- سهم تجارت کالا و خدمات از GDP (درصد)	۶۶/۷	۴۷/۵	-	۱/۷
۱۳- ارزش خالص صادرات کالا و خدمات (میلیارد دلار)	۶۳/۹	-	-	۳۸
۱۴- ارزش صادرات کالا و خدمات سرانه (دلار)	۳۶۱/۳	۱۲۱۵/۶	-	۱/۲
۱۵- ارزش تولید ناخالص داخلی (میلیارد دلار)	۱۳۰۶/۸	۳۰۵۶۰/۶	%۳۱	۱/۱
۱۶- کل جمعیت (میلیارد نفر)	۱/۳	۵/۹۸	%۳۱	۱/۳
۱۷- کل جمعیت شهرنشینی (میلیارد نفر)	۰/۵۳	۲/۸	%۱۹/۱	۲/۱
۱۸- ضریب شهرنشینی (درصد)	۷۴/۰	۷۴/۰	-	۰/۳۴
۱۹- کل جمعیت فعال (میلیارد نفر)	۰/۷۳	۳/۷	%۱۹/۴	۱/۸
۲۰- درصد جمعیت فعال در کل جمعیت	۵۷/۹	۶۲/۷	-	۰/۴۹
۲۱- کل نیروی کار (میلیارد نفر)	۰/۵۳	۲/۹	%۱۸/۲	۱/۶
۲۲- امید به زندگی در بدو تولد (سال)	۶۱/۳	۶۶/۴	-	۰/۱۱
۲۳- مساحت (میلیون کیلومتر مربع)	۳۲/۴	۱۳۳/۸	۲۴/۲	.

ساخته: پایگاه اطلاع‌رسانی مرکز مطالعات عالی بازار مشترک اسلامی، مؤسسه مطالعات و پژوهشهای بازار گانی، ۱۳۸۲
مختصر جمعیت بین ۶۴-۱۵ سال

سازمان در واردات کالاها از کشورهای عضو در سال ۱۹۹۷ حدود ۹/۳ درصد بوده است که در سال ۲۰۰۱ با فراز و نشیب هایی به ۱۳/۴ درصد افزایش داشته است.

در همین دوره رشد واردات کشورهای عضو درون سازمان از ۲۵/۳۶ میلیارد دلار در سال ۱۹۹۷ با میزان رشد متوسط سالیانه ۶/۳۲ درصد به ۳۲/۴۲ میلیارد دلار افزایش داشته است؛ در حالیکه واردات برون سازمانی کشورهای عضو از ۲۷۱/۳۱ میلیارد دلار در سال ۱۹۹۷ با میزان رشد متوسط سالیانه ۲/۶ درصدی به ۲۴۲/۲۵ میلیارد دلار در سال ۲۰۰۱ کاهش یافته است. همان طور که ملاحظه می شود رشد مبادلات درون کشورهای عضو از حیث واردات در مقایسه با توان بالفعل تجاری آن ها روند افزایشی داشته است که بسیار قابل توجه است.

بر اساس اطلاعات جدول (۲)، ۱۲/۴ درصد از کل مبادلات بازرگانی (صادرات + واردات) کشورهای عضو بین خود و ۸۷/۶ درصد دیگر با کشورهای غیر عضو صورت می گیرد. این نسبت در سال ۱۹۹۷، ۹/۶ درصد بوده است. بنابراین حجم مبادلات درون گروهی کشورهای عضو سازمان افزایش چندانی نداشته است؛ در واقع میزان مشارکت این کشورها در تجارت درون گروهی نه تنها در سطح پایینی قرار دارد بلکه به رغم رشد تجارت جهانی در سال های اخیر، رشد کندی را تجربه کرده است. به نظر می رسد وجود چالش های سیاسی و اقتصادی میان این کشورها یکی از مهمترین موانع بسط و توسعه همکاری های اقتصادی بین آن ها باشد. به رغم تلاش های زیادی که تاکنون در جهت بهبود و افزایش همکاری های اقتصادی و بازرگانی میان کشورهای اسلامی صورت

یکی از شاخص های مهم که درجه باز بودن اقتصاد کشورهای عضو سازمان را نشان می دهد، نسبت صادرات کالا و خدمات به تولید ناخالص داخلی است. میزان باز بودن اقتصاد یکی از معیارهای مهم برای نشان دادن زمینه های هم پیوندی اقتصادی بین کشورهاست. شاخص درجه باز بودن برای مجموع کشورهای عضو این سازمان، ۳۴/۶ درصد است؛ این نسبت برای دنیا ۲۳/۸ درصد است.

بالاترین میزان این شاخص مربوط به مالزی (۱۱۳/۶ درصد)، گویان (۹۶/۵ درصد)، مالدیوز (۹۲/۶ درصد) و بحرین (۷۷/۲ درصد) است. برای بقیه کشورها این نسبت بین ۷۱ و ۱۰ درصد متغیر است. برای ۲۰ کشور عضو سازمان شاخص درجه باز بودن بیشتر از متوسط کل کشورهای عضو است.

خالص صادرات کشورهای عضو سازمان در سال های ۱۹۹۷، ۲۰۰۱، به طور متوسط ۶۳/۹ میلیارد دلار است که در سال های ۱۹۹۷، ۲۰۰۱، ۳۸ درصد رشد داشته است. مفهوم ضمنی آن این است که کشورهای عضو سازمان، تراز تجارت مثبت دارند که بخش اعظم آن ناشی از صدور نفت و گاز است.

بر اساس یافته های تحقیق، در حال حاضر ۱۱/۳ درصد از کل ارزش صادرات این کشورها (۶) به کشورهای عضو سازمان و ۸۸/۷ درصد بقیه آن با کشورهای غیر عضو صادر می شود. این نسبت در سال ۱۹۹۷ بالغ بر ۹/۸ درصد بوده است که در سال های مورد مطالعه جریان صادرات این کشورها بیشتر به سمت کشورهای غیر عضو سازمان هدایت شده است. (جدول ۲). از حیث واردات باید اشاره کرد که میزان مشارکت کشورهای عضو

جدول (۲) - روند تجارت درون گروهی کالا کشورهای عضو OIC

ارقام بر حسب میلیارد دلار / درصد

شاخص های تجارت کالایی درون گروهی	۱۹۹۷	۱۹۹۸	۱۹۹۹	۲۰۰۰	۲۰۰۱	نرخ رشد متوسط
صادرات OIC به:	۲۳۵/۶	۲۲۱/۳	۳۰۰/۲	۲۹۸/۳	۲۲۵	-۱/۱۴
OIC	۲۳/۱۳	۲۵/۷۲	۲۲/۹۴	۲۶/۰۸	۲۵/۴۹	۲/۴۷
درصد سهم	۹/۸	۱۱/۶	۷/۶	۸/۶	۱۱/۳	۳/۶۵
جهان	۲۷۱/۳۱	۲۷۰/۳۵	۲۷۷/۱۷	۲۸۷/۶	۲۴۲/۲۵	-۲/۷۹
واردات OIC از:	۲۵/۳۶	۲۶/۷۱	۳۰/۱۴	۳۵/۰۹	۳۲/۴۲	۶/۳۳
OIC	۹/۳	۹/۹	۱۰/۹	۱۲/۲	۱۳/۴	۹/۳۹
درصد سهم	۵۰/۷	۴۹۱/۷	۵۷۷/۳	۵۸۵/۹	۴۶۷/۳	-۲/۰۲
جهان	۴۸/۴۹	۵۲/۴۲	۵۳/۰۸	۶۱/۱۷	۵۷/۹۱	۴/۵۴
OIC	۹/۶	۱۰/۷	۹/۲	۱۰/۴	۱۲/۴	۶/۶۹
درصد سهم						

* ارزش صادرات نفت خام کشورهای ایران و عربستان و بحرین در این محاسبات منظور نشده است.

ماخذ: CD-ROM, PC/TAS, ITC, 2003

است.

براساس مشاهدات جدول (۴)، ده کشور اول که میزان مشارکت‌های آن‌ها در واردات درون گروهی بیشتر از ۲۰ درصد است به ترتیب عبارت‌اند از: تاجیکستان، بحرین، مالی، عمان، نیجریه، ترکمنستان، سودان، آذربایجان، اردون، توگو. در سال ۲۰۰۰، کشورهای نظیر تاجیکستان ۵۷/۱ درصد از کل واردات خود را از کشورهای عضو سازمان وارد کرده‌اند. این نسبت برای برخی کشورهای مذکور نظیر بحرین ۵۰/۰۳ درصد و برای سایر کشورها کمتر از ۴۰ درصد است. در مجموع برای ۴۸/۷ درصد از کشورهای عضو سازمان مشارکت در واردات درون گروهی کمتر از ۲۵ درصد، برای ۳۰/۸ درصد بین ۲۵.۵۰ درصد و برای ۱۵/۴ درصد بین ۵۰.۷۵ درصد و برای ... درصد بیش از ۷۵ درصد است.

نتایج بدست آمده از میزان مشارکت کشورهای عضو در تجارت درون گروهی طی سال‌های ۱۹۹۷.۲۰۰۱ گویای این واقعیت است که کشورهای نظیر مالی (۱۹۹۷:۵۷/۱)، بحرین (۲۰۰۱:۴۷/۵) نیجریه (۴۲/۸۴: ۲۰۰۱)، تاجیکستان (۲۰۰۰:۳۵/۸۷)، ترکمنستان (۲۰۰۰:۲۸/۸۹)، سودان (۱۹۹۸:۳۰/۰۵)، اردون (۲۰۰۱:۳۶/۲۸)، بحرین (۲۰۰۱:۲۹/۶۹)، عمان (۲۰۰۱:۲۵/۴۶) توگو (۲۰۰۱:۲۷/۱۷)، ساحل عاج (۲۰۰۰:۲۹/۷۹) بالاترین میزان مشارکت را در تجارت درون گروهی با کشورهای عضو سازمان داشته‌اند. (جدول ۵)

کمترین مشارکت درون گروهی در تجارت طی سال ۲۰۰۰ به کشورهای سورینام و گابن اختصاص دارد که به ترتیب ۱/۶۷ و ۳/۷۱ درصد است. در مجموع ۷۹/۵ درصد از کشورهای عضو سازمان دارای میزان مشارکت درون گروهی کمتر از ۲۵ درصد هستند؛ برای ۱۷/۹ درصد این میزان بین ۲۵.۵۰ درصد و برای ۲/۶ درصد بین ۵۰.۷۵ درصد است. (جدول ۵)

این بررسی‌ها نشان می‌دهد که همکاری‌های تجاری بین کشورهای اسلامی در سطح پایین، ولی رو به رشد، قرار دارد؛ روند رو به رشد بیانگر کاهش موانع سیاسی و اقتصادی بین کشورهاست؛ بنابراین با این تفاسیر می‌توان چشم‌انداز خوبی را برای دستیابی به پتانسیل‌های تجاری بازار عضو سازمان ترسیم کرد.

تجارت درون گروهی برحسب بخشی

براساس مشاهدات جدول (۶)، طی سال‌های ۱۹۹۷.۲۰۰۱ بیشترین مشارکت کشورهای عضو سازمان در صادرات درون گروهی در بخش‌هایی نظیر کالاهای شیمیایی (۳۱/۲۷ درصد)، محصولات نباتی (۳۱/۲۳ درصد) محصولات صنایع غذایی و نوشابه‌ها و توتون و تنباکو (۲۸/۲۸ درصد) فلزات معمولی و مصنوعات آن‌ها (۲۷/۳۸ درصد)، چربی‌ها و روغن‌های حیوانی یا نباتی (۲۶/۱۵ درصد)، کالاهای صنایع کانی غیر فلزی (۲۸/۸ درصد)، وسائط نقلیه و تجهیزات ترابری (۲۳/۰۹ درصد)، و خمیر چوب و کاغذ و اشیاء ساخته شده آن (۲۲/۷۸ درصد) وجود داشته است.

پایین‌ترین مشارکت در صادرات درون گروهی به ماشین‌آلات و وسایل مکانیکی و الکترونیکی (۴/۳ درصد)، آلات و دستگاه‌های اپتیک و دستگاه‌های جراحی (۴/۴۹ درصد)، چوب و اشیاء چوبی (۷/۸۵ درصد) محصولات معدنی (۸/۴ درصد)، پوست و چرم و اشیاء ساخته شده آن (۸/۶۳ درصد) و کفش و کلاه و چتربارانی و گل‌های مصنوعی (۹/۴۷)

گرفته، هنوز تجارت درون گروهی این کشورها کم و بیش در حدود ۱۰ درصد است.

جنبه دیگر تحلیل ساختار مبادلات درون گروهی کشورهای عضو سازمان، بررسی میزان مشارکت آن‌ها در استفاده از توان بالقوه تجاری در بازارهای سازمان است. به این صورت می‌توان نشان داد که چه کشورهایی با توجه به توان اقتصادی و تجاری خود توانسته‌اند نقش فعالی در تجارت درون گروهی و استفاده از ظرفیت این بازار داشته باشند.

نتایج بررسی در سال‌های ۱۹۹۷.۲۰۰۱ بیانگر درجه نسبتاً کم مشارکت کشورها در مبادلات درون گروهی است که دال بر توسعه نیافتگی زمینه‌های مبادلات درون گروهی کشورهاست.

نتایج بدست آمده از میزان مشارکت کشورهای عضو در صادرات درون گروهی طی سال‌های مورد مطالعه نشان می‌دهد که کشورهای مالی، نیجریه، لبنان، اردون، عربستان سعودی، ترکمنستان، ایران، بحرین، گامبیا، سودان، ترکمنستان، سنگال و توگو به ترتیب بالاترین میزان مشارکت را در صادرات درون گروهی داشته‌اند. این نسبت برای کشورهای مورد مطالعه حداقل ۳۷ درصد و حداکثر ۹۴ درصد در نوسان بوده است. (جدول ۳)

همچنین در سال‌های ۱۹۹۷.۲۰۰۱ میزان مشارکت ۶۹/۲ درصد از کشورهای مورد مطالعه کمتر از ۲۵ درصد، ۲۳/۱ درصد بین ۲۵.۵۰ درصد و ۵/۱ درصد بین ۵۰.۷۵ درصد و ۲/۶ درصد دیگر بیش از ۷۵ درصد بوده است. (جدول ۳)

این نتایج نشان می‌دهد که میزان مشارکت اغلب کشورهای عضو در صادرات درون گروهی کمتر از ۲۵ درصد از کل صادرات آن‌ها به جهان

درصد) اختصاص دارد.

درصد به محصولات صنایع غذایی و نوشابه‌ها و توتون و تنباکو، ۲۶/۱۸ درصد به حیوانات زنده محصولات حیوانی، ۲۳/۳۳ درصد به محصولات معدنی و ۲۳/۵۴ درصد به کالاهای صنایع کانی و غیر فلزی اختصاص یافته است. در سایر فرآورده‌های صنعتی و کشاورزی میزان مشارکت کمتر از ۲۰ درصد است.

در سال‌های اخیر میزان مشارکت درون گروهی کشورهای عضو سازمان در بخش‌های نظیر چربی‌ها و روغن حیوانی یا نباتی، محصولات معدنی، پوست و چرم و اشیاء ساخته شده آن، مواد سنجی و مصنوعات از این مواد، اسلحه و مهمات کاهش یافته است.

همانطور که ملاحظه می‌شود عملکرد تجارت درون گروهی این کشورها در بسیاری از بخش‌های اقتصادی بسیار پایین است و درصد بیشتری از محصولات این بخش‌ها با کشورهای غیر عضو مبادله می‌شود.

در این میان میزان مشارکت تجارت درون گروهی کشورهای عضو سازمان در بخش کشاورزی بالاتر از سایر بخش‌ها است.

ملاحظه می‌شود که بخش زیادی از تجارت درون گروهی این کشورها را کالاهایی تشکیل می‌دهند که عامل اصلی مزیت نسبی آن‌ها منابع طبیعی و نیروی کار است؛ کالاهایی که اغلب جزء کالاهای اساسی و اولیه صنعتی محسوب می‌شوند.

خلاصه نتایج، پیشنهادها و توصیه‌ها

در راستای توافق کشورهای اسلامی در قالب موافقتنامه‌های متعدد همکاری‌های تجاری و همچنین جهت‌گیری‌های سازمان کنفرانس اسلامی، میزان مشارکت کشورها در طی سال‌های اخیر چنانچه نتایج این بررسی نشان می‌دهد، روند رو به رشدی داشته است؛ در حال حاضر تجارت درون گروهی از ۹/۶ درصد در سال ۱۹۹۷ به ۱۲/۴ درصد در سال ۲۰۰۱ افزایش یافته است. این امر بیانگر کاهش موانع سیاسی و اقتصادی میان کشورهای اسلامی است. در این میان کشورهایی نظیر آلبانی، سورینام، مالزی، نیجریه، الجزایر، اوگاندا، اندونزی، تونس، بنگلادش، و بورکینافاسو کمترین مشارکت را از لحاظ تجارت درون گروهی نسبت به سایر کشورهای اسلامی داشته‌اند.

کشورهایی نظیر مالزی، عربستان سعودی، ایران، اندونزی و بنگلادش از لحاظ سطح توسعه یافتگی و توان اقتصادی و تجاری در مقایسه با سایر کشورهای اسلامی از شرایط مناسب‌تری برخوردارند. با توجه به این که ایران و عربستان سعودی مشارکت بالایی در تجارت گروهی دارند، فراهم آوردن زمینه‌های مشارکت این کشورها در تجارت با کشورهای اسلامی می‌تواند در افزایش حجم مبادلات درون گروهی کشورهای عضو سازمان مؤثر باشد.

توسعه شبکه‌های ارتباطی و استفاده از فناوری اطلاعاتی و همچنین مشارکت فعال تر بانک توسعه اسلامی می‌تواند بستر را برای حضور بیشتر کشورهای عضو فراهم کند. از طرفی حجم بالایی از تجارت درون گروهی کشورهای عضو سازمان را کالاهای سنتی و فرآورده‌های کشاورزی تشکیل می‌دهند. بنابراین به نظر می‌رسد کشورهای اسلامی زمینه‌های مناسبی برای تبادل کالا به کالایی فرآورده‌های بخش کشاورزی دارند. توجه به پتانسیل‌های بخش کشاورزی کشورهای اسلامی می‌تواند در شکل‌گیری اولیه بازار مشترک مؤثر باشد.

همان‌طور که مشاهده می‌شود مشارکت بیشتر کشورها در صادرات درون گروهی بخش‌های کاربر و متکی بر منابع طبیعی است. با توجه به این که بخش اعظمی از واردات مورد نیاز کشورهای عضو، جهت تغییر و اصلاح ساختار صنعتی، از نوع کالاهای فناوری-بر است، که این امر موجب متکی شدن این کشورها به کشورهای صنعتی و پیشرفته می‌شود.

همانطور که در جدول (۶) نشان داده شده است بیشترین سهم از کل واردات کشورهای عضو سازمان را ماشین‌آلات و وسایل مکانیکی و الکترونیکی تشکیل می‌دهد. طی سال‌های ۱۹۹۷-۲۰۰۱، ۳۲/۴۷ درصد از کل واردات آن‌ها را کالاهای مذکور تشکیل داده است. سایر مهمترین اقلام وارداتی این کشورها را محصولات معدنی و مواد سنجی و مصنوعات از این مواد اختصاص دارد.

میزان مشارکت کشورهای عضو در واردات درون گروهی بیشتر به گروه کالاهایی نظیر کالاهای صنایع شیمیایی (۶۴/۹۸ درصد)، محصولات نباتی (۵۸/۴۷ درصد) و محصولات صنایع غذایی و نوشابه‌ها و توتون و تنباکو (۵۲/۱۱ درصد)، فلزات معمولی و مصنوعات آن‌ها (۵۰/۴۴ درصد) و چربی‌ها و روغن حیوانی یا نباتی (۴۸/۱۸ درصد) اختصاص دارد. (جدول ۷)

بررسی کالاهای مبادله شده بین کشورهای عضو بیانگر آن است که بخش اعظمی از تجارت درون گروهی آن‌ها در بخش‌های متکی بر منابع طبیعی-بر است.

براساس مشاهدات جدول (۸) در سال‌های ۱۹۹۷-۲۰۰۱، به طور متوسط ۳۱/۱۴ درصد از کل تجارت درون گروهی این کشورها به چربی‌ها و روغن‌های حیوانی و نباتی، ۲۸/۰۴ درصد به محصولات نباتی، ۲۷/۰۷

جدول (۳) فیس میزبان مشارکت کنوینس میزبان OIC در صادرات درون گروهی کالا به جهان

کد	شرح	۲۰۰۱	۲۰۰۰	۹۹	۹۸	۹۷	۹۶	۹۵	۹۴	۹۳	۹۲	۹۱	۹۰	۸۹	۸۸	۸۷	۸۶	۸۵	۸۴	۸۳	۸۲	۸۱	۸۰	۷۹	۷۸	۷۷	۷۶	۷۵	۷۴	۷۳	۷۲	۷۱	۷۰	۶۹	۶۸	۶۷	۶۶	۶۵	۶۴	۶۳	۶۲	۶۱	۶۰	۵۹	۵۸	۵۷	۵۶	۵۵	۵۴	۵۳	۵۲	۵۱	۵۰	۴۹	۴۸	۴۷	۴۶	۴۵	۴۴	۴۳	۴۲	۴۱	۴۰	۳۹	۳۸	۳۷	۳۶	۳۵	۳۴	۳۳	۳۲	۳۱	۳۰	۲۹	۲۸	۲۷	۲۶	۲۵	۲۴	۲۳	۲۲	۲۱	۲۰	۱۹	۱۸	۱۷	۱۶	۱۵	۱۴	۱۳	۱۲	۱۱	۱۰	۹	۸	۷	۶	۵	۴	۳	۲	۱
۲۰۰۱	۲۰۰۰	۹۹	۹۸	۹۷	۹۶	۹۵	۹۴	۹۳	۹۲	۹۱	۹۰	۸۹	۸۸	۸۷	۸۶	۸۵	۸۴	۸۳	۸۲	۸۱	۸۰	۷۹	۷۸	۷۷	۷۶	۷۵	۷۴	۷۳	۷۲	۷۱	۷۰	۶۹	۶۸	۶۷	۶۶	۶۵	۶۴	۶۳	۶۲	۶۱	۶۰	۵۹	۵۸	۵۷	۵۶	۵۵	۵۴	۵۳	۵۲	۵۱	۵۰	۴۹	۴۸	۴۷	۴۶	۴۵	۴۴	۴۳	۴۲	۴۱	۴۰	۳۹	۳۸	۳۷	۳۶	۳۵	۳۴	۳۳	۳۲	۳۱	۳۰	۲۹	۲۸	۲۷	۲۶	۲۵	۲۴	۲۳	۲۲	۲۱	۲۰	۱۹	۱۸	۱۷	۱۶	۱۵	۱۴	۱۳	۱۲	۱۱	۱۰	۹	۸	۷	۶	۵	۴	۳	۲	۱		
۲۰۰۱	۲۰۰۰	۹۹	۹۸	۹۷	۹۶	۹۵	۹۴	۹۳	۹۲	۹۱	۹۰	۸۹	۸۸	۸۷	۸۶	۸۵	۸۴	۸۳	۸۲	۸۱	۸۰	۷۹	۷۸	۷۷	۷۶	۷۵	۷۴	۷۳	۷۲	۷۱	۷۰	۶۹	۶۸	۶۷	۶۶	۶۵	۶۴	۶۳	۶۲	۶۱	۶۰	۵۹	۵۸	۵۷	۵۶	۵۵	۵۴	۵۳	۵۲	۵۱	۵۰	۴۹	۴۸	۴۷	۴۶	۴۵	۴۴	۴۳	۴۲	۴۱	۴۰	۳۹	۳۸	۳۷	۳۶	۳۵	۳۴	۳۳	۳۲	۳۱	۳۰	۲۹	۲۸	۲۷	۲۶	۲۵	۲۴	۲۳	۲۲	۲۱	۲۰	۱۹	۱۸	۱۷	۱۶	۱۵	۱۴	۱۳	۱۲	۱۱	۱۰	۹	۸	۷	۶	۵	۴	۳	۲	۱		
۲۰۰۱	۲۰۰۰	۹۹	۹۸	۹۷	۹۶	۹۵	۹۴	۹۳	۹۲	۹۱	۹۰	۸۹	۸۸	۸۷	۸۶	۸۵	۸۴	۸۳	۸۲	۸۱	۸۰	۷۹	۷۸	۷۷	۷۶	۷۵	۷۴	۷۳	۷۲	۷۱	۷۰	۶۹	۶۸	۶۷	۶۶	۶۵	۶۴	۶۳	۶۲	۶۱	۶۰	۵۹	۵۸	۵۷	۵۶	۵۵	۵۴	۵۳	۵۲	۵۱	۵۰	۴۹	۴۸	۴۷	۴۶	۴۵	۴۴	۴۳	۴۲	۴۱	۴۰	۳۹	۳۸	۳۷	۳۶	۳۵	۳۴	۳۳	۳۲	۳۱	۳۰	۲۹	۲۸	۲۷	۲۶	۲۵	۲۴	۲۳	۲۲	۲۱	۲۰	۱۹	۱۸	۱۷	۱۶	۱۵	۱۴	۱۳	۱۲	۱۱	۱۰	۹	۸	۷	۶	۵	۴	۳	۲	۱		

CD-ROM-PCTAS-ITC-2003

نسخه:

جدول (۲) تبیین میزان مشارکت کشورهای OIC در واردات درون گروهی

ارزلام بر حسب میلیون دلار

کشور	کل ارزش واردات کالا به جهان					کل ارزش واردات کالا به OIC					شاخص میزان مشارکت کشورهای در واردات درون گروهی				
	۲۰۰۱	۲۰۰۰	۹۹	۹۸	۹۷	۲۰۰۱	۲۰۰۰	۹۹	۹۸	۹۷	۲۰۰۱	۲۰۰۰	۹۹	۹۸	۹۷
آلبانی	۱۳۲۰/۲	۱۰۸۹/۳	۱۱۵۲/۳	۸۲۰/۸	۶۶۹/۰	۹۲/۱	۶۶/۲	۷۹/۶	۲۵/۱	۲۹/۷	۷۱۰/۷	۶۱۲/۶	۷۶/۵	۲۱/۷	۲/۳
الجزایر	-	۹۱۵۲/۱	۹۱۶۱/۹	۹۲۰۲/۲	۸۶۸۸/۳	-	۶۶۹/۳	۷۵۵/۹	۹۱۸/۷	۸۶۱/۰	-	۶۶۹/۳	۷۵۵/۹	۹۱۸/۷	۸۶۱/۰
اندونزی	۱۳۲۰/۹	۱۱۷۲/۰	۱۰۲۵/۷	۱۰۷۶/۵	-	۳۷۹/۳	۳۰۶/۵	۳۲۹/۹	۳۹۱/۳	-	۳۷۹/۳	۳۰۶/۵	۳۲۹/۹	۳۹۱/۳	-
بحرین	۲۲۶۷/۷	۲۳۳۲/۰	-	-	-	۲۱۳۲/۶	۲۵۹/۰	-	-	-	۲۱۳۲/۶	۲۵۹/۰	-	-	-
بنگلادش	-	-	-	۷۰۱۸/۰	۶۷۸۲/۵	-	-	-	۸۲۱/۱	۶۸۲/۳	-	-	-	۱۱/۷۱	۱۰/۱۲
بنین	۶۰۱/۹	۵۳۷/۱	۶۹۱/۰	۸۰۷/۰	-	۱۰۳/۱	۱۲۲/۷	۹۲/۵	۱۵۳/۸	-	۱۰۳/۱	۱۲۲/۷	۹۲/۵	۱۵۳/۸	-
برونزی پاراگوئه	-	-	-	۱۵۶۶/۰	۲۱۱۰/۳	-	-	-	۳۳۲/۶	۳۵۱/۱	-	-	-	۲۰/۶۶	۱۶/۳۳
کامرون	۱۸۵۲/۳	۱۳۸۸/۸	۱۳۱۵/۸	۱۳۹۵/۱	۱۳۹۶/۵	۳۲۸/۹	۳۲۸/۷	۳۲۷/۵	۳۲۷/۷	۳۸۲/۰	۳۲۸/۹	۳۲۸/۷	۳۲۷/۵	۳۲۷/۷	۳۸۲/۰
کوموروس	-	۷۱/۹	۷۹/۹	۳۷/۰	۵۵۰	-	۸/۸	۳/۲	۱۰/۰	۱۰/۳	-	۸/۸	۳/۲	۱۰/۰	۱۰/۳
ساموئل عاج	-	۳۸۲/۲	۳۸۲/۷	۳۹۹/۸	۳۷۵/۸	-	۸۳۲/۶	۵۸۶/۱	۲۸۵/۱	۵۸۲/۶	-	۸۳۲/۶	۵۸۶/۱	۲۸۵/۱	۵۸۲/۶
مصر	۱۲۷۵۵/۷	-	۱۵۹۶۲/۱	۱۶۳۷۸/۶	۱۳۱۶۸/۵	۱۶۸۹/۰	-	۱۸۰۱/۲	۱۸۸۵/۹	۱۲۲۹/۷	۱۶۸۹/۰	-	۱۸۰۱/۲	۱۸۸۵/۹	۱۲۲۹/۷
کابین	-	۹۵۶/۱	۹۰۱/۳	-	۹۸۹/۶	-	۷۸/۹	۵۵/۱	-	۵۳/۶	-	۷۸/۹	۵۵/۱	-	۵۳/۶
گامبیا	-	۱۸۹/۲	۱۹۲/۲	۲۵۷/۲	۲۵۶/۱	-	۳۳/۵	۲۲/۷	۳۰/۱	۵۵/۰	-	۳۳/۵	۲۲/۷	۳۰/۱	۵۵/۰
گینه	۶۰۰/۸	۶۱۶/۳	۵۵۵/۹	۵۳۶/۶	۶۱۹/۷	۱۲۲/۵	۱۲۲/۹	۸۰/۳	۷۲/۸	۹۰/۰	۱۲۲/۵	۱۲۲/۹	۸۰/۳	۷۲/۸	۹۰/۰
اندونزی	۳۰۹۲۹/۱	۳۳۵۱۳/۸	۳۲۰۰۳/۳	۳۲۳۲۶/۸	۳۱۶۷۹/۸	۳۳۱/۷	۳۲۸۷/۳	۳۲۶۲/۷	۱۹۵۷/۲	۲۹۲۰/۸	۳۳۱/۷	۳۲۸۷/۳	۳۲۶۲/۷	۱۹۵۷/۲	۲۹۲۰/۸
ایران	۱۶۱۳۳/۱	۱۶۳۲۶/۰	۱۶۳۲۱/۸	۱۶۲۸۵/۵	۱۳۱۸۰/۷	۲۸۳/۲	۲۸۱/۹	۱۶۹/۸	۱۶۳۷/۳	۱۶۸۳/۶	۲۸۳/۲	۲۸۱/۹	۱۶۹/۸	۱۶۳۷/۳	۱۶۸۳/۶
اردن	۳۸۷۱/۳	۳۰۱۳/۲	۳۳۷۶/۸	۳۸۲۸/۵	۳۸۲۲/۸	۱۲۱۶/۷	۷۷۲/۳	۹۷۲/۹	۱۰۲۹/۰	۱۱۸۵/۲	۱۲۱۶/۷	۷۷۲/۳	۹۷۲/۹	۱۰۲۹/۰	۱۱۸۵/۲
قرقیزستان	-	۵۰۲۵/۳	۳۲۸۱/۷	۳۳۹/۶	۳۳۰۰/۸	-	۳۶۰/۳	۳۸۸/۶	۳۳۶/۸	۳۳۵/۰	-	۳۶۰/۳	۳۸۸/۶	۳۳۶/۸	۳۳۵/۰
لبنان	۷۲۹۰/۳	۶۲۲۶/۸	۶۲۰۵/۸	۷۰۵۳/۹	۷۳۳۷/۹	۱۳۷/۶	۱۰۵۸/۲	۸۸۱/۸	۹۷۵/۲	۹۸۶/۹	۱۳۷/۶	۱۰۵۸/۲	۸۸۱/۸	۹۷۵/۲	۹۸۶/۹
مالتا	۷۲۰۷۹/۰	۸۱۲۸۹/۶	۶۲۹۳۹/۲	۵۷۷۵۹/۳	۷۸۳۳۳/۶	۳۲۰۹/۱	۳۱۰۱/۱	۳۶۷۰/۰	۳۱۷۸/۶	۳۳۳/۷	۳۲۰۹/۱	۳۱۰۱/۱	۳۶۷۰/۰	۳۱۷۸/۶	۳۳۳/۷
مالدیو	۳۸۷/۳	۳۸۸/۶	۳۰۲/۲	۳۵۳/۰	۳۳۸/۸	۸۲/۷	۹۵/۹	۸۵/۱	۷۱/۱	۷۶/۲	۸۲/۷	۹۵/۹	۸۵/۱	۷۱/۱	۷۶/۲
مالی	-	-	-	-	۶۸۰/۸	-	-	-	-	۳۷۸/۰	-	-	-	-	۴۰/۸۳
مراکش	-	۱۱۵۳۳/۳	۱۰۲۸۷/۶	۱۰۲۸۷/۳	۷۸۷۷/۵	-	۲۰۶۲/۰	۱۳۲۰/۷	۱۱۵۰/۶	۱۳۳۷/۳	-	۲۰۶۲/۰	۱۳۲۰/۷	۱۱۵۰/۶	۱۳۳۷/۳
موزمبیک	۱۰۶۳/۳	-	-	-	۷۶۰/۱	۵۸/۰	-	-	-	۳۲/۲	۵۸/۰	-	-	-	۲/۲۳
نیجریه	۳۳۲/۵	-	-	۲۲۰/۰	۳۳۵/۱	۱۴۱/۵	-	-	۱۳۰/۵	۱۱۶/۳	۱۴۱/۵	-	-	۳۱۰/۶	۳۲/۲۲
نیجریه	-	۵۸۱۱/۰	۳۲۹۵/۶	۵۷۶۲/۲	۳۳۳/۵	-	۲۹۵/۱	۳۳/۰	۳۱۱/۰	۳۳۲/۸	-	۲۹۵/۱	۳۳/۰	۳۱۱/۰	۳۳۲/۸
عمان	۵۷۹۸/۰	۵۰۳۶/۳	۳۶۷۳/۲	۵۶۸۱/۵	۵۰۳۶/۰	۲۲۳/۲	۱۹۵۵/۲	۱۷۸۲/۲	۱۸۸۸/۶	۱۶۱۷/۹	۲۲۳/۲	۱۹۵۵/۲	۱۷۸۲/۲	۱۸۸۸/۶	۱۶۱۷/۹
قطر	۳۷۵/۸	-	-	-	-	۶۸۷/۹	-	-	-	-	۶۸۷/۹	-	-	-	-
عربستان سعودی	۳۱۲۳۳/۰	۳۰۳۳۷/۳	۲۸۰۲۱/۷	۳۰۰۱۲/۳	۰/۰	۳۵۱۹/۵	۳۳۸/۶	۳۴۰۵/۱	۳۳۸/۸	-	۳۵۱۹/۵	۳۳۸/۶	۳۴۰۵/۱	۳۳۸/۸	-
سنگال	۱۳۲۰/۲	۱۵۵۲/۸	۱۶۰۲/۲	۱۵۷۳/۹	۱۷۰۶/۳	۳۰۸/۰	۳۰۰/۶	۳۳۲/۲	۳۰۱/۲	۳۱۷/۸	۳۰۸/۰	۳۰۰/۶	۳۳۲/۲	۳۰۱/۲	۳۱۷/۸
سودان	-	-	-	۲۰۵۸/۶	۱۶۳۳/۰	-	-	-	۵۳۵/۵	۵۸۲/۰	-	-	-	۲۶/۵۰	۳۵/۶۸
سورینام	-	۵۲۶/۵	-	-	-	-	۱۱/۵	-	-	-	-	۱۱/۵	-	-	-
تاجیکستان	-	۳۳۲/۰	-	-	-	-	۳۶۷/۶	-	-	-	-	۳۶۷/۶	-	-	-
تونگو	۳۵۵/۰	۳۳۲/۶	۶۶۸/۲	۶۸۶/۹	۶۳۱/۷	۶۸/۶	۷۲/۶	۱۸۳/۰	۱۳۸/۸	۱۸۰/۳	۶۸/۶	۷۲/۶	۱۸۳/۰	۱۳۸/۸	۱۸۰/۳
تونس	-	۸۵۵۵/۸	۸۳۲۶/۹	۸۳۳۷/۳	۷۹۳۷/۰	-	۹۱۷/۱	۷۱۲/۱	۶۲۸/۲	۶۸۵/۱	-	۹۱۷/۱	۷۱۲/۱	۶۲۸/۲	۶۸۵/۱
ترکیه	۴۱۳۹۹/۱	۵۲۱۳۹/۸	۳۰۲۸۶/۷	۳۵۹۰۸/۲	۳۸۵۸۵/۱	۵۵۳۹/۶	۶۲۹/۸	۲۰۷۸/۳	۲۳۳/۵	۵۰۰/۲	۵۵۳۹/۶	۶۲۹/۸	۲۰۷۸/۳	۲۳۳/۵	۵۰۰/۲
ترکمنستان	-	۱۷۸۵/۵	۱۳۷۸/۲	۱۰۰۷/۵	۱۱۸۳/۲	-	۶۱۱/۱	۵۷۵/۳	۳۰۵/۸	۳۰۸/۳	-	۶۱۱/۱	۵۷۵/۳	۳۰۵/۸	۳۰۸/۳
اوتلندا	۱۰۰۵/۷	۹۳۵/۶	۱۰۱۵/۲	۱۱۰۵/۵	۷۹۵/۳	۱۰۸/۶	۹۵/۸	۱۱۶/۲	۹۸/۵	۸۵/۸	۱۰۸/۶	۹۵/۸	۱۱۶/۲	۹۸/۵	۸۵/۸
امارات متحده عربی	-	-	۳۵۹۱۱/۳	-	-	-	-	۳۵۵۶/۳	-	-	-	-	۳۵۵۶/۳	-	-

CDROM-PC/TAS-ITC-2003

ملف:

جدول (5) همین میزان مشارکت کشورهای OIC در تجارت درون گروهی کالا

از علم بر حسب میلیون دلار

کشور	کلی ارزش تجارت کالا به جهان					کلی ارزش تجارت کالا به OIC					خاصیت میزان مشارکت کشورهای OIC در تجارت درون گروهی				
	۲۰۰۱	۲۰۰۰	۹۹	۹۸	۹۷	۲۰۰۱	۲۰۰۰	۹۹	۹۸	۹۷	۲۰۰۱	۲۰۰۰	۹۹	۹۸	۹۷
آلبانی	۱۶۲۵/۶	۱۲۵۰/۷	۱۵۰۵/۵	۱۰۲۸/۲	۷۶۶/۷	۹۷/۲	۶۸/۵	۸۱/۲	۳۶/۸	۳۱/۰	-	-	-	-	-
الجزایر	-	۳۱۱۸۳/۲	۲۱۶۸۷/۱	۱۹۲۲۶/۰	۲۲۵۸۲/۵	-	۲۳۷۷/۷	۱۶۵۱/۱	۱۶۶۱/۰	۱۹۲۰/۵	-	-	-	-	-
آذربایجان	۲۷۵۴/۲	۲۹۱۷/۲	۱۹۶۲/۹	۱۶۸۲/۶	-	۳۷/۸	۲۸۲/۰	۳۹۲/۵	۶۱۰/۷	-	-	-	-	-	-
بحرین	۱۸۱۷/۱۲۵	۱۶۳۲/۱۱۵	-	-	-	۱۵۶/۳۳۲	۵۸۶/۹۳۲	-	-	-	-	-	-	-	-
بنگلادش	-	-	-	۱۲۰۷۲/۹	۱۰۸۰۱/۹	-	-	-	۱۰۵۰/۹	۹۱۱/۷	-	-	-	-	-
بنین	۷۸۲/۷	۷۳۵/۵	۹۱۶/۶	۱۰۰۲/۲	-	۱۲۷/۶	۱۷۳/۷	۱۶۹/۶	۱۶۵/۱	-	-	-	-	-	-
برونئی دارالسلام	-	-	-	۴۸۷/۸	۳۳۷/۵	-	-	-	۳۲۸/۸	۳۳۲/۲	-	-	-	-	-
کامرون	۳۶۰/۷	۳۳۱/۲	۲۹۰/۲/۵	۳۱۷۰/۱	۳۳۵۵/۸	۵۸۲/۶	۵۲۷/۵	۳۳۵/۷	۲۰۷/۸	۲۳۱/۹	۲۶۰/۱/۷	۳۳۱/۲	۲۹۰/۲/۵	۳۱۷۰/۱	۳۳۵۵/۸
کوموروس	-	۷۸/۸	۸۲/۵	۵۰/۹	۶۰/۷	-	۸/۸	۳/۲	۱۰/۰	۱۰/۵	-	-	-	-	-
ساحل عاج	-	۶۱۱۰/۱	۷۲۱۱/۵	۷۲۰۷/۲	۶۹۱۷/۱	-	۱۸۲۰/۲	۱۵۱۵/۹	۱۳۳۶/۶	۱۵۳۲/۶	-	-	-	-	-
مصر	۱۶۹۲۰/۷	-	۱۹۴۳۰/۰	۱۹۶۳۲/۹	۱۷۰۷۶/۵	۲۴۶۱/۷	-	۳۳۷/۶	۲۵۹۱/۸	۱۸۵۰/۹	-	-	-	-	-
کینیا	-	۲۵۵۶/۳	۲۹۷۲/۸	-	۳۲۱۰/۳	-	۱۳۲/۰	۱۰۱/۰	-	۱۱۸/۰	-	-	-	-	-
کامبوجا	-	۲۰۵/۷	۲۰۲/۲	۲۷۸/۱	۲۶۱/۶	-	۲۶/۲	۲۹/۲	۳۱/۰	۵۶/۹	-	-	-	-	-
گینه	۱۱۷۵/۶	۱۱۳۲/۷	۱۰۲۹/۸	۱۰۹۹/۲	۱۲۲۷/۳	۱۵۵/۲	۱۹۸/۷	۱۰۸/۱	۱۰۳/۹	۱۲۲/۲	-	-	-	-	-
اندونزی	۸۷۲۹/۰	۹۵۳۸/۸	۷۲۶۸/۷	۷۸۱۸/۲	۹۵۱۳/۲	۹۷۳۰/۰	۹۸۵۸/۲	۷۳۵/۸	۶۱۱۶/۷	۷۰۲۵/۱	-	-	-	-	-
ایران	۲۱۲۱/۹	۳۵۲۵/۲	۳۳۵۹/۶	۳۰۱۲/۲	۲۸۷۵/۶	۱۹۱۲/۸۲	۱۵۷۱/۲۱	۱۵۶۱/۳۲	۱۲۹۶/۳۲	۱۱۰۰/۵۷	-	-	-	-	-
اردن	۶۷۷۸/۸	۲۹۷۱/۵	۵۱۵۰/۳	۵۲۱۰/۸	۵۱۲۱/۱	۲۲۵۹/۲	۱۲۵۹/۹	۱۶۲۵/۰	۱۶۵۶/۲	۱۸۶۹/۲	-	-	-	-	-
بازارافغان	-	۱۲۱۶/۵	۹۱۷۵/۰	۹۷۸۵/۲	۱۰۷۷۷/۸	-	۱۰۵۲/۷	۷۰۸/۲	۹۲۲/۳	۱۰۷۲/۹	-	-	-	-	-
لیبنان	۸۱۷۹/۷	۶۹۲۱/۱	۶۸۸۲/۶	۷۷۲۱/۸	۸۰۸۰/۱	۱۸۵۲/۶	۱۳۲۲/۱	۱۲۲۱/۹	۱۳۷/۲	۱۳۲۳/۲	-	-	-	-	-
مالزی	۱۶۱۰۸۳/۵	۱۷۹۵۱۹/۳	۱۳۹۲۵۱/۲	۱۳۱۰۱۳/۷	۱۵۷۱۶۳/۰	۹۲۰۹/۵	۸۱۷۲/۲	۷۰۷۹/۲	۶۶۰۲/۶	۶۶۶۶/۳	-	-	-	-	-
مالدیو	۳۳۲/۹	۳۳۲/۸	۳۶۶/۱	۳۲۸/۶	۳۱۹/۱	۸۵/۲	۹۶/۱	۸۵/۱	۷۱/۱	۷۹/۳	-	-	-	-	-
مالی	-	-	-	-	۹۷/۸	-	-	-	-	۵۵۸/۲	-	-	-	-	-
مراکش	-	۱۸۹۶۵/۲	۱۸۲۹۰/۵	۱۷۳۲۲/۶	۱۲۵۵۱/۷	-	۲۵۳/۲	۱۹۵۹/۷	۱۶۳۷/۲	۱۸۳۲/۲	-	-	-	-	-
موزامبیک	۱۷۶۶/۵	-	-	-	۹۸۹/۷	۶۲/۲	-	-	-	۳۲/۵	-	-	-	-	-
نیجریه	۳۷۸/۵	-	-	۶۱۸/۶	۵۲۹/۰	۲۰۵۰/۰	-	-	۳۱۰/۵	۲۶۷/۵	-	-	-	-	-
نیجریه	-	۳۲۷۶/۸	۲۰۸۶۵/۲	۱۲۶۳۳/۲	۱۷۵۱۷/۲	-	۱۲۶/۶	۱۲۸۸/۳	۸۱۲/۹	۱۲۵۱/۵	-	-	-	-	-
عمان	۱۶۸۳۲/۶	۱۵۸۹۱/۵	۱۱۹۰۲/۶	۱۱۲۰۰/۳	۱۲۶۵۶/۶	۲۳۸۵/۲	۳۶۷۰/۱	۳۰۰۰/۷	۳۱۹۱/۵	۲۹۰۳/۹	-	-	-	-	-
قطر	۱۲۲۳/۷	-	-	-	-	۱۱۵۸/۵	-	-	-	-	-	-	-	-	-
قربستان سعودی	۷۲۰۷/۲۲	۵۵۰۲/۰۸	۳۷۵۷۸/۲	۵۷۹۱/۲۹۶	-	۳۰۶۱/۵۷	-	-	۲۹۹۹/۷	-	-	-	-	-	-
سینگاپور	۲۵۱۵/۲	۲۲۴۵/۸	۲۰۷۵/۷	۲۰۹۱/۲	۲۰۵۰/۹	۵۰۱/۰	۵۲۵/۲	۳۸۵/۰	۳۶۱/۲	۲۱۷/۰	-	-	-	-	-
سودان	-	-	-	۲۵۰/۱	۲۱۲۲/۶	-	-	-	۷۹۹/۲	۷۰/۲	-	-	-	-	-
سورینام	-	۱۰۰۷/۶	-	-	-	-	۱۶/۸	-	-	-	-	-	-	-	-
تاجیکستان	-	۱۳۳۶/۳	-	-	-	-	۳۶۹/۳	-	-	-	-	-	-	-	-
توگو	۵۷۵/۲	۵۱۵/۳	۹۱۳/۱	۹۷۵/۱	۸۷۰/۱	۱۵۶/۳	۱۳۱/۶	۲۳۸/۵	۱۸۲/۲	۲۱۷/۲	-	-	-	-	-
تونس	-	۱۲۳۱۵/۹	۱۲۱۲۲/۹	۱۲۰۸۵/۲	۱۲۵۰۶/۲	-	۱۵۱۸/۰	۱۲۸۲/۷	۱۱۶۲/۸	۱۲۵۰/۵	-	-	-	-	-
ترکیه	۷۲۳۳۲/۰	۸۱۳۵/۱	۳۷۱۳۲/۰	۳۷۸۹/۶	۷۲۸۹/۸	۹۷۳۷/۰	۹۸۰۶/۳	۸۰۳۷/۱	۸۳۳۹/۰	۹۵۷۸/۷	-	-	-	-	-
ترکمنستان	-	۲۲۹۱/۱	۲۶۶۵/۲	۱۶۰۱/۳	۱۹۳۲/۵	-	۱۲۳۹/۷	۱۰۲۶/۹	۷۲۶/۵	۷۲۲/۲	-	-	-	-	-
اوقاندا	۱۲۵۶/۱	۱۳۳۷/۳	۱۵۲۰/۹	۱۶۱۵/۳	۱۱۹۷/۸	۱۳۲/۸	۱۰۸/۷	۱۷۱/۵	۱۲۱/۰	۱۰۱/۱	-	-	-	-	-
امارات متحده عربی	-	-	۳۱۹۹۲/۶	-	-	-	-	۳۱۸۳/۲	-	-	-	-	-	-	-

CD/ROM-PC/TAS-ITC-2003

ملف:

شاخص مشارکت OIC		ارزش صادرات OIC به OIC			ارزش صادرات OIC به جهان			گروه کالایی
نرخ رشد	درصد	نرخ رشد	سهام	متوسط دوره	نرخ رشد	سهام	متوسط دوره	
۵/۳۶	۱۹/۰۵	۵/۹۰	۲/۱۳	۰/۵۲	-/۵۱	۱/۳	۲/۷۵	حیوانات زنده . محصولات حیوانی
۱/۱۸-	۳۱/۷۳	۴/۳۵-	۶/۰۸	۱/۴۹	۳/۲۰-	۲/۳	۳/۷۱	محصولات نباتی
۳/۸۶-	۲۶/۱۵	۱۱/۷۷-	۷/۵۷	۱/۸۶	۸/۲۳-	۳/۵	۷/۱۱	چربی ها و روغن حیوانی یا نباتی
۱۰/۱۷	۲۸/۲۸	۹/۶۸	۵/۶۱	۱/۳۸	-/۴۵-	۲/۳	۴/۸۸	محصولات صنایع غذایی و نوشابه ها و توتون و تنباکو
۱۵/۰۹-	۸/۴۰	۱۰/۱۳-	۱۶/۴۳	۴/۰۴	۵/۸۴	۲۳/۰	۳۸/۰۷	محصولات معدنی
۳/۶۲	۳۵/۲۷	۱۲/۰۶	۸/۲۸	۲/۰۳	۷/۱۱	۲/۹	۵/۷۷	کالاهای صنایع شیمیایی
۲۱/۸۳	۱۶/۵۰	۲۲/۴۹	۴/۶۷	۱/۱۵	-/۵۴	۳/۵	۶/۹۶	مواد پلاستیکی و کاتچو و اشیاء ساخته شده از آن
۱۴/۷۴-	۸/۶۳	۱۱/۱۳-	۰/۳۵	۰/۰۸	۴/۲۲	۰/۵	-/۹۸	پوست و چرم و اشیاء ساخته شده آن
۲/۷۱	۷/۸۵	۶/۶۹-	۲/۴۴	۰/۶۰	۹/۱۵-	۳/۸	۷/۶۴	چوب و اشیاء چوبی
۴/۲۸	۲۲/۷۸	۱۸/۹۵	۲/۸۳	-/۶۹	۱۴/۰۷	۱/۵	۳/۰۵	خمیر چوب و کاغذ و اشیاء ساخته شده آن
۴/۱۵-	۱۴/۵۲	-/۶۱-	۱۲/۲۱	۳/۰۰	۳/۶۹	۱۰/۳	۲۰/۶۷	مواد نسجی و مصنوعات از این مواد
۱/۰۵-	۹/۴۷	۰/۷۷-	۰/۷۷	۰/۱۹	-/۲۸	۱/۰	۱/۹۹	کفش . کلاه . چتر بارانی و گلپای مصنوعی
-/۳۳-	۲۲/۸۰	۸/۸۹	۱/۸۱	۰/۴۵	۹/۲۵	۱/۰	۱/۹۵	کالاهای صنایع کانی غیر فلزی
۱۸/۱۰	۱۵/۱۸	۱۸/۹۵	۱/۳۳	۰/۳۳	۰/۷۲	۱/۱	۲/۱۵	سنگها و فلزات گرانبها
۸/۴۸	۲۷/۳۸	۱۳/۱۷	۸/۹۴	۲/۲۰	۳/۳۳	۳/۰	۸/۰۲	فلزات معمولی و مصنوعات آنها
۳/۵۰	۴/۳۰	۱۱/۱۲	۱۰/۴۶	۲/۵۷	۷/۳۶	۲۹/۸	۵۹/۸۲	ماشین آلات و وسایل مکانیکی و الکترونیکی
۶/۲۱-	۲۳/۰۹	-/۰۷-	۳/۳۶	۱/۰۷	۶/۵۴	۲/۳	۳/۶۳	وسائط نقلیه و تجهیزات ترابری
۱/۱۸-	۴/۴۹	۸/۱۶	۰/۳۹	۰/۱۰	۹/۴۵	۱/۱	۲/۱۶	آلات و دستگاههای اپتیک و دستگاههای جراحی
۰/۸۰	۱۹/۶۵	۶/۳۹	۰/۰۲	۰/۰۱	۵/۶۴	۰/۰	۰/۰۳	اسلحه و مهمات
۱/۷۳	۹/۴۸	۹/۶۸	۱/۳۶	۰/۳۳	۷/۸۱	۱/۸	۳/۵۴	مبل و مبیل های طبی . اسباب بازی و سایر مصنوعات
۷/۹۶	۱۱/۹۳	۲۳/۳۹	۰/۰۱	۰/۰۰	۱۵/۲۲	۰/۰	۰/۰۱	اشیاء هنری . اشیاء کلکسیون یا عتیقه
۰/۳۹	۱۷/۴۶	۴۰/۸۸-	۱/۹۳	۰/۳۷	۴۱/۱۱-	۱/۹	۳/۸۰	کالاها نیکه جاهای دیگر طبقه بندی نشده

منبع: CDI/ROM, PC/TAS, ITC2003

جدول (۷) واردات درون گروهی کشورهای OIC بر حسب کالایی در طی سالهای ۱۹۹۷-۲۰۰۱

ارقام بر حسب میلیارد دلار ادرصد

گروه کالایی	ارزش واردات OIC از جهان			ارزش واردات OIC از OIC			شاخص مشارکت OIC
	متوسط دوره	سهم	نرخ رشد	متوسط دوره	سهم	نرخ رشد	
حیوانات زنده، محصولات حیوانی	۲/۷۵	۱/۴۹	-/۶۲	۱/۷۸	۱/۵۲	۱۱/۴۹	۳۵/۰۹
محصولات نباتی	۴/۷۱	۲/۵۵	۵/۶۳-	۵/۰۷	۱/۴۹	۲/۷۵	۵۸/۳۷
چربی ها و روغن حیوانی یا نباتی	۷/۱۱	۳/۸۶	۶/۹۴-	۶/۳۲	۱/۸۶	۱۱/۷۰-	۴۸/۱۸
محصولات صنایع غذایی و نوشابه ها و توتون و تنباکو	۴/۸۸	۲/۶۵	-/۸۶-	۴/۶۹	۱/۲۸	۱۷/۷۴	۵۲/۱۱
محصولات معدنی	۴۸/۰۷	۲۶/۰۹	۶/۶۵	۱۳/۷۲	۴/۰۴	۷/۴۵	۱۵/۳۷
کالا های صنایع شیمیایی	۵/۷۷	۳/۱۳	-/۱۸-	۶/۹۱	۲/۰۳	۶/۶۰	۶۴/۹۸
مواد پلاستیکی و کائوچو و اشیاء ساخته شده از آن	۶/۹۶	۳/۷۸	-/۸۹-	۳/۹۰	۱/۱۵	۳/۱۵	۳۰/۳۰
پوست و چرم و اشیاء ساخته شده آن	۰/۹۸	۰/۵۳	۸/۳۲-	۰/۲۹	-/۰۸	۱۳/۳۶-	۱۵/۹۰
چوب و اشیاء چوبی	۷/۶۲	۴/۱۵	۱/۷۱	۲/۰۴	-/۶۰	۶/۳۳	۱۴/۳۷
خمیر چوب و کاغذ و اشیاء ساخته شده آن	۳/۰۵	۱/۶۵	-/۳۳-	۲/۳۶	-/۶۹	۱۲/۲۰	۴۱/۹۷
مواد نسجی و مصنوعات از این مواد	۲۰/۶۷	۱۱/۲۲	۱/۶۹-	۱۰/۲۰	۳/۰۰	-/۷۷	۲۶/۷۴
کفش، کلاه، چتر بارانی و گلپایه مصنوعی	۱/۹۹	۱/۰۸	۳/۵۶-	۰/۶۴	-/۱۹	۱۴/۸۷	۱۷/۴۴
کالا های صنایع کانی غیر فلزی	۱/۹۵	۱/۰۶	۲/۶۰-	۱/۵۱	-/۴۵	۱۰/۱۶	۴۲/۰۰
سنگها و فلزات گرانبها	۲/۱۵	۱/۱۷	۲/۳۳-	۱/۱۱	-/۳۳	۸/۲۵-	۲۷/۹۷
فلزات معمولی و مصنوعات آنها	۸/۰۲	۴/۳۵	۵/۶۲-	۷/۶۶	۲/۲۰	۴/۷۳	۵۰/۴۴
ماشین آلات و وسایل مکانیکی و الکترونیکی	۵۹/۸۲	۳۲/۴۷	۳/۰۷-	۲/۵۷	۲/۵۷	۱۰/۲۹	۷/۹۱
وسائط نقلیه و تجهیزات ترابری	۴/۶۴	۲/۵۲	۱۰/۳۷-	۳/۶۴	۱/۰۷	۴/۱۳-	۴۲/۵۴
آلات و دستگاههای اپتیک و دستگاههای جراحی	۲/۱۶	۱/۱۷	-/۸۷-	۰/۳۳	-/۱۰	۱۷/۴۳	۸/۲۷
اسلحه و مهمات	۰/۰۳	۰/۰۱	۷/۰۷-	۰/۰۲	-/۰۱	۱۵/۶۷-	۳۶/۲۰
میل و میل های طبی، اسباب بازی و سایر مصنوعات	۳/۵۴	۱/۹۲	۳/۱۴-	۱/۱۴	-/۳۴	۱۷/۵۳	۱۷/۶۶
اشیاء هنری، اشیاء کلکسیون یا عتیقه	۰/۰۱	-/۰۱	۱/۹۵	۰/۰۱	-/۰۰	۲۹/۳۴	۲۱/۹۹
کالا ها نیکه جاهای دیگر طبقه بندی نشده	۳/۸۰	۲/۰۶	۴/۷۷-	۱/۶۱	-/۴۷	۲/۲۰	۲۲/۹۶

ملفد: CD/ROM,PC/TAS,ITC 2003

گروه کالایی	ارزش تجارت OIC با جهان			ارزش تجارت OIC با OIC			شاخصی متفاوت	
	میانگین دوره	سهم	نرخ رشد	میانگین دوره	سهم	نرخ رشد	درصد	نرخ رشد
شیرینیات زنده، محصولات حیوانی	۵/۱۸	۱/۳۵	-۱/۵۶	۱/۳۲	۵/۲۲	۸/۵۸	۲۶/۱۸	۷/۸۸
محصولات نباتی	۱۲/۱۴	۳/۱۵	۴/۷۱-	۳/۳۰	۱۳/۸۶	-۰/۵۹-	۲۸/۰۲	۴/۳۲
چربی ها و روغن حیوانی یا نباتی	۸/۷۲	۲/۲۶	۷/۹۹-	۲/۷۵	۱۱/۱۹	۱۱/۷۵-	۳۱/۱۲	۴/۰۸-
محصولات صنایع غذایی و نوشابه ها و توتون و تنباکو	۱۰/۱۶	۲/۶۲	-۰/۶۶-	۲/۲۲	۱۱/۱۴	۱۳/۱۷	۲۷/۰۷	۱۲/۹۷
محصولات معدنی	۶۵/۱۰-	۱۶/۹۱	۶/۰۵	۱۵/۱۹	۶۱/۸۳	۳/۵۷	۲۲/۳۳	۲/۳۴-
کالاهای صنایع شیمیایی	۲۲/۴۶	۵/۸۴	۱/۶۴	۲/۱۵	۱۶/۸۹	۹/۲۶	۱۸/۵۵	۷/۴۹
مواد پلاستیکی و کاغذ و اشیاء ساخته شده از آن	۱۴/۷۵	۳/۸۳	-۰/۲۲-	۲/۳۶	۹/۶۱	۱۲/۳۲	۱۶/۱۱	۱۲/۵۸
پوست و چرم و اشیاء ساخته شده از آن	۱/۹۵	-۰/۵۱	۲/۵۰-	-۰/۱۹	-۰/۷۶	۱۲/۳۹-	۹/۴۸	۱۰/۱۵-
چوب و اشیاء چوبی	۸/۵۳	۲/۲۲	۸/۱۵-	۱/۱۲	۴/۵۸	۱/۴۹-	۱۳/۳۸	۷/۲۵
غیر چوب و کاغذ و اشیاء ساخته شده از آن	۷/۲۷	۱/۸۹	۵/۰۴	۱/۳۹	۵/۶۷	۱۵/۶۶	۱۹/۰۳	۱۰/۱۱
مواد نسجی و مصنوعات از این مواد	۲۹/۲۷	۷/۶۰	۲/۰۹	۵/۱۲	۲۰/۹۳	-۰/۰۷-	۱۷/۶۲	۲/۱۲-
کفش، کلاه، چتر بارانی و گلهای مصنوعی	۲/۲۶	-۰/۶۳	-۰/۴۸	-۰/۲۷	۱/۰۹	۲/۸۶	۱۰/۹۷	۳/۲۶
کالاهای صنایع کانی غیر فلزی	۳/۵۲	-۰/۹۱	۳/۷۲	-۰/۸۳	۲/۳۶	۹/۴۲	۲۳/۵۲	۵/۴۹
سنگها و فلزات گرانبها	۴/۳۳	۱/۱۲	۱/۱۲-	-۰/۵۵	۲/۲۶	۷/۳۳	۱۳/۲۹	۸/۵۷
فلزات معمولی و مصنوعات آنها	۲۲/۱۶	۶/۲۸	۲/۵۲-	۴/۲۷	۱۸/۱۸	۹/۱۵	۱۸/۶۶	۱۱/۹۷
ماشین آلات و وسایل مکانیکی و الکترونیکی	۱۲۸/۲۲	۳۲/۴۶	۱/۴۵	۵/۱۰	۲۰/۷۷	۱۰/۷۳	۳/۸۸	۹/۱۵
وسائط نقلیه و تجهیزات ترابری	۱۹/۲۵	۵/۰۰	۶/۴۹	۱/۶۲	۶/۶۳	۱/۴۱-	۸/۵۹	۵/۶۶
آلات و دستگاههای اکتیک و دستگاههای جراحی	۶/۷۳	۱/۷۵	۲/۶۳	-۰/۲۵	۱/۰۳	۱۳/۷۸	۳/۷۷	۱۱/۰۶
اسلحه و مهمات	-۰/۲۵	-۰/۰۶	۵/۵۲	-۰/۰۱	-۰/۰۴	۷/۶۶-	۲/۸۱	۲/۷۵-
میل و میل های طبی، اسباب بازی و سایر مصنوعات	۲/۹۸	۱/۲۹	۴/۴۲	-۰/۵۸	۲/۳۸	۱۲/۵۶	۱۱/۸۵	۷/۷۹
اشیاء هنری، اشیاء کلکسیون یا عتیقه	-۰/۰۶	-۰/۰۱	۶/۴۹	-۰/۰۱	-۰/۰۲	۲۶/۷۶	۱۳/۱۸	۱۹/۰۲
کالاها نیکه جامهای دیگر طبقه بندی نشده	۵/۲۵	۱/۳۶	۲۸/۴۲-	-۰/۵۲	۲/۱۲	۳۵/۲۷-	۸/۶۴	۹/۶۸-

مآخذ: CD/ROM,PC/TAS,ITC,2003

پی نوشتها:

1- <http://www.oic-un.org>

2- CD/Rom,WDI(Worldbank.org), 2003.

۳. فاطمه، موحدی، نماگرهای اقتصادی - بازرگانی کشورهای عضو OIC، موسسه مطالعات و پژوهش های بازرگانی، مدیریت بخش مطالعات بازار مشترک اسلامی، ۱۳۸۲، همان.

۴. یافته های مربوط به تجارت درون گروهی کشورهای عضو سازمان کنفرانس اسلامی برگرفته از طرح تحقیقاتی «بررسی عوامل علاوه بر تجارت درون صنعتی کشورهای عضو سازمان کنفرانس اسلامی» است که در موسسه مطالعات و پژوهش های بازرگانی در دست انجام است.

۵. در این مطالعه، کشورهای مورد بررسی عضو سازمان کنفرانس اسلامی ۳۹ کشوری است که آمار صادرات و واردات آنها در دسترس است.

یادداشتها:

۱. برای اطلاعات بیشتر در زمینه جنبه های حقوقی سازمان کنفرانس اسلامی مراجعه شود به: رضا، پاکدامن، «بررسی ابزارهای حقوقی و اجرایی موجود برای توسعه همکاری های اقتصادی بین کشورهای اسلامی»، در: مجموعه مقالات همایش گسترش همکاری های اقتصادی، بازرگانی بین کشورهای اسلامی، (تهران: موسسه مطالعات و پژوهش های بازرگانی، شهریور ماه ۱۳۷۹، صص ۹۳، ۹۱)

۲. کشورهای مورد بررسی جهت بررسی تجارت درون گروهی عبارتند از: آلبانی، الجزایر، آذربایجان، بحرین، بنگلادش، بنین، برونئی، کامرون، کوموروس، ساحل عاج، مصر، گامبیا، گابن، کینه، اندونزی، ایران، اردن، قزاقستان، لبنان، مالزی، مالدیو، مالی، مراکش، موزامبیک، نیجر، نیجریه، عمان، قطر، عربستان سعودی، سنگال، سودان،

سورینام، تاجیکستان، توگو، تونس، ترکیه، ترکمنستان، اوگاندا و امارات متحده.

۳. برای کسب اطلاعات بیشتر به تفکیک کشوری در مورد آمار جنرال (۱) به بانک نرم افزاری بانک جهانی با عنوان Indicator,2003 CD/ROM,WorldDevelopment مرجع کنید. برای اطلاعات بیشتر در این زمینه به آدرس اینترنتی زیر رجوع کنید. www.worldbank.org

۴. آخرین اطلاعات قابل دسترس برای تمامی کشورهای در زمینه صادرات و واردات، به تفکیک گروه کالایی کالاها مربوط به سال ۲۰۰۱ است که از نرم افزار اطلاعات تجاری مرکز تجارت بین الملل (PCTAS) به آدرس اینترنتی www.Intracen.org جمع آوری شده است.

۵. اطلاعات مربوط به کل جهان و کل کشورهای عضو سازمان کنفرانس اسلامی به استناد به گزارشات آماری همچنین نرم افزارهای آماری قابل دسترس بانک جهانی است. برای اطلاعات بیشتر ر.ک به:

CD/ROM,World Development Indicators worldbank,2003

(www.worldbank.org).

۶. برای اطلاعات بیشتر در زمینه شاخص های اقتصادی و اجتماعی در مورد بازار مشترک اسلامی ر.ک به: حسن پور، یوسف، امکان سنجی پشتیبانی وب سایت بازار مشترک اسلامی، موسسه مطالعات و پژوهش های بازرگانی، بخش مطالعات عالی بازار مشترک اسلامی، ۱۳۸۲.

۷. برای اطلاعات بیشتر در زمینه ویژگی های اقتصادی و تجاری کشورهای عضو OIC البته بر حسب عوامل موجود مزیت نسبی به طرح در دست انجام «بررسی عوامل مؤثر بر تجارت درون صنعت کشورهای عضو OIC» مرکز مطالعات عالی بازار مشترک اسلامی مراجع شود.

۸. برای اطلاعات بیشتر در زمینه آمارهای اقتصادی و بازرگانی کشورهای عضو OIC به طرح «نماگر اقتصادی - بازرگانی کشورهای عضو OIC» (محرری فاطمه موحدی) انجام شده در مرکز مطالعات عالی بازار مشترک اسلامی مراجعه شود.